

Posudek na rigorózní práci Mgr. Kateřiny Elisové *Život a dílo Michaila Čechova v kontextu vývoje ruského dramatického umění*

Michail Čechov, synovec světoznámého ruského spisovatele a dramatika A. P. Čechova, byl bezesporu významnou osobností světového dramatického umění, jejíž umělecký odkaz neztratil význam ani v současné době. Jeho originální herecká technika stále vyvolává zájem badatelů, herců i režisérů. Velký ohlas vzbudilo zejména jeho herecké umění i v předválečném Československu, jeho obdivovateli byli např. J. Kvapil a K. Čapek (viz jeho dopis citovaný na s. 101-102 rigorózní práce). Zatímco v Rusku a v západní teatrologii byly M. Čechovovi věnovány rozsáhlejší studie, u nás to jsou spíše dílčí články a stati.

Autorka zasazuje dílo a osobnost Michaila Čechova do poměrně širokého kontextu vývoje ruského divadla a hereckých technik, což jí umožňuje hlouběji proniknout k podstatě jeho tvorby a pochopit, v čem spočívá její přínos. Všimá si nejen repertoáru, scénického provedení, herecké práce, ale také proměn v pojetí práce režiséra.

V části věnované vývoji ruského dramatického umění lze polemizovat s názorem, že komedie A. S. Gribojedova *Hoře z rozumu* narušuje klasicistní teorii tří jednot tím, že „se děj odehrává na dvou místech“ (s. 20). Celý děj komedie probíhá v domě Famusova, pouze v jiných místnostech. Závažnější posun podle mého názoru nastává v jednotě děje – autor rozvíjí dvě dějové linie: tradiční milostnou zápletku a nový sociální konflikt. Interpretace hlavního protagonisty zmíněné komedie je poněkud zjednodušující.

Třetí kapitola přináší ucelený pohled na životní osudy a tvorbu M. Čechova. Za významnou považují skutečnost, že autorka organicky propojuje umělcovu „ruskou“ etapu s „emigrantskou“ a nahlíží je jako rozporuplnou jednotu. Čechov je představen jako herec (divadelní a později i filmový), režisér, pedagog a teatrolog. Autorka sleduje cesty, jimiž se snažil realizovat svou celoživotní ideu nadnárodního divadla budoucnosti. Zdůrazňuje význam Moskevského uměleckého divadla, „systému“ K. S. Stanislavského, režisérské činnosti Vachtangova, Mejercholda, Reinhardta, Strasberga, antroposofie R. Steinera i tvorby A. P. Čechova pro formování uměleckých názorů M. Čechova a jeho problematické pronikání do evropské a americké divadelní kultury. Na jedné straně mu tyto inspirační zdroje „otevřely dveře“, na druhé straně ho stavěly „do stínu“ těchto osobností. M. Čechov je představen jako významná osobnost světové kultury v složité společenské situaci (emigrace, válka), v níž se hluboké ruské kořeny (tradice zlatého i stříbrného věku) mísily s evropskou a americkou kulturou a vytvářely tak kontroverzní, nicméně velmi plodné podmínky tvůrčí působnosti. Svou činnost Čechov rozvíjel v řadě zemí – Rusko, Německo, Francie, Litva, Lotyšsko, Anglie, USA), rýsující se možnost založení divadelního studia v Československu se bohužel z finančních důvodů nerealizovala.

Velkou pozornost autorka věnuje Čechovově činnosti v divadelních studiích (Moskva, Berlín, Paříž, Dartington, Ridgefield [Ritchfield? - Hyvňar]), ve kterých pracoval s herci, z nichž se mnozí stali hereckými hvězdami, a měl tak možnost prakticky i teoreticky postupně utvářet svou metodu. Tuto metodu pak autorka podrobně analyzuje, snaží se najít rozdíly mezi Čechovovou metodou a systémem Stanislavského. Vyzdvihuje zejména kombinaci důkladné přípravy na roli s improvizací, význam gesta a rytmu (eurytmie v duchu R. Steinera), představivost, atmosféru, začlenění publika, spolupráci autora, režiséra a herce, pojetí divadla jako sňetického umění.

Rigorózní práce má promyšlenou strukturu, staví především na pečlivém kritickém studiu reprezentativní odborné literatury západní i ruské proveniencí (zdroje jsou uváděny), získané bohaté informace jsou logicky a přehledně uspořádány, takže mohou dle mého názoru sloužit jako pomocný studijní materiál pro studenty VŠ. V části věnované M. Čechovovi je zřetelná snaha o samostatnou interpretaci jeho života i tvorby, což se projevuje zejména v Závěru shrnujícím životní a umělecké paradoxy „příběhu nenaplněného talentu“, kterému „jakoby

neustále unikal šťastný konec“. Za svého života byl ceněn zejména jako vynikající herec, dnes vystupuje více do popředí jeho práce teoretická.

Jazyková úroveň práce je velmi dobrá, autorka užívá bohaté slovní zásoby, myšlenky formuluje jasně a logicky. Upozorňuji na normativní psaní slov stadium a folklor. Pečlivější korektura by jistě vedla k odstranění chyb způsobených překlepy (s. 16, 25, 28, 32, 41, 58, 65, 66, 105, 107, 114, 122, 123, 126, 129).

Po stránce formální má práce všechny požadované náležitosti.

K obhajobě doporučuji.

Otázky k diskusi:

1. Jaké možnosti didaktického využití práce nabízí?
2. Má Čechovova herecká a režijní metoda své pokračovatele i v současném Rusku?

V Praze dne 28. 8. 2012

PhDr. Radka Hříbková, CSc.